

full dominical

Església de Menorca

Número 1829 - Any XXXVI - 25 juny 2017

Laudato Sii

- Invito a todos a detenerse a pensar en los desafíos sobre el medio ambiente.
- Un crimen contra la naturaleza es un crimen contra nosotros mismos y un pecado contra Dios.
- Necesitamos un nuevo diálogo sobre el modo como estamos construyendo el futuro del planeta.
- Hay una íntima relación entre los pobres y la fragilidad del planeta.

en el 50è aniversari de la mort del bisbe Pasqual

LA FORJA D'UN BISBE

Miquel Pons-Portella

Dia 6 de març del 1875, els cònjuges Lluís Pasqual Vidal i Francisca Marroig Mesquida van viure l'alegria del naixement del seu fill major, que fou batejat ensoldemà a la Seu de Mallorca amb el nom de Bartomeu. L'any següent, dia 24 d'octubre del 1876, el petit Bartomeu Pasqual va rebre també el sagrament de la Confirmació de mans de Mons. Mateu Jaume i Garau, que entre el 1858 i el 1875 havia estat Bisbe de Menorca. De la infantesa del seu futur successor, «nos ha quedado la imagen del escolar agudo de ingenio, dócil a sus educadores, inclinado a la piedad, que acompañaba a los suyos a la vecina Catedral o recorría las calles de su barrio». Són paraules escrites pel prevere mallorquí Antonio Pérez Ramos al seu llibre, absolutament recomanable, *El Obispo Pascual. Un tiempo/Una iglesia* (Palma de Mallorca: Cort, 1980).

L'any 1885, el futur bisbe Pasqual entra al Seminari de Mallorca, on cursa amb brillantor els estudis eclesiàstics: màxima qualificació en la majoria d'assignatures, bons costums, conducta irrepreensible... Dia 26 de març del 1898, el diaca Bartomeu Pasqual i Marroig és ordenat de capellà juntament amb dos religiosos agustins de la residència de Palma i sengles companys

El canonge lectoral Bartomeu Pasqual cap el 1935

seminaristes, l'un de Felanitx i l'altre de Palma mateix. Curiosament, aquesta ordenació és oficiada per Mons. Salvador Castellote i Pinazo a la Catedral de Menorca, perquè Mallorca es trobava en seu vacant. Pocs mesos després, en efecte, pren possessió de la Diòcesi vesina el nou bisbe Pere Joan Campins, que immediatament

nomena Bartomeu Pasqual -amb 23 anys d'edat- secretari de Cambra i Govern del Bisbat.

Comença aleshores una impressionant trajectòria eclesiàstica que té centres neuràlgics: la Cúria i el Seminari. El mateix 1898, de fet, es llicencia en Sagrada Teologia pel Seminari de Burgos i comença a exercir de professor; l'any venidor, concretament l'abril

del 1899, obté per oposició la canongia lectoral, o sigui: esdevé el teòleg de capçalera del Capítol de la Seu mallorquina. Tot i les seves múltiples ocupacions, el canonge Bartomeu Pasqual troba temps per seguir estudiant: des de la seva passió per l'arqueologia fins al seu viatge a Alemanya, el mateix estiu que esclatà la Primera Guerra Mundial, per conèixer els principals escriptoristes de l'escola germànica.

El 1915, el futur bisbe Pasqual inicia la seva llarga labor com a rector del Seminari de Mallorca, on crea un Museu Bíblic totalment pioner. També es dedica a certes missions socials, com ara un hospici d'orfes o una caixa d'estalvis, i participa en les principals institucions culturals de l'illa, des de la Societat Arqueològica Lul·liana fins a la Reial Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País. Els seus treballs docents són interromputs la primavera del 1925, quan és elegit -després de nou votacions- vicari capitular de la Diòcesi de Mallorca, que havia quedat vacant pel trasllat del bisbe Rigobert Domènech. El seu mandat dura quatre mesos, fins a la presa de possessió del nou bisbe Gabriel Llompart, el qual el confirma al capdavant del Seminari.

Durant la convulsa dècada del 1930, en el decurs del pontificat de Mons. Josep Miralles, amic seu de tota la vida, el canonge Bartomeu Pasqual té un paper molt rellevant en l'organització del Sínode Diocesà de 1932-1933, que servirà per aprovar les normes que seran aplicades a l'Església de Mallorca per espai d'un quart de segle. L'any venidor, a finals del 1934, rep el nomenament com a Prelat Domèstic de Sa Santedat. I l'estiu del 1935, abans que comencin els episodis més decisius de la seva vida, veu acomplert el somni de viatjar a Terra Santa, acceptant la invitació que li havia dirigit el rector de l'Institut Bíblic de Jerusalem. Allí aconsegueix nous materials per al seu Museu: monedes antigues, un herbolari de Palestina i fins i tot un exemplar autèntic de la Torà.

El futur bisbe Pasqual, al centre, de visita a la sinagoga de Cafarnaüm (1935)

la paraula
de Déu

Diumenge XII de Durant l'Any

Cicle A

Lectura del llibre del profeta Jeremies

20, 10-13

Digué Jeremies: "Sent com parla la gent, em veig amenaçat de tots costats; diuen: Vosaltres que teniu amb ell un pacte d'amistat, denunciau-nos-lo, perquè el puguem denunciar; seguïu-lo de prop: potser es deixarà enganar; llavors podrem apoderar-nos-ne i venjar-nos d'ell. Però el Senyor em fa costat com un guerrer invencible; per això els qui em persegueixen cauran, no podran apoderar-se de mi, quedaran tan confusos del seu fracàs, que ningú oblidarà mai més la seva vergonya. Senyor de l'univers que coneixeu a fons els justs, que penetrau tot l'interior dels homes: feis-me veure com feis justícia, ja que és a vós que jo he confiat la meua causa. Cantau al Senyor, alabau el seu nom: ell salva la vida del pobre de les mans dels qui volen fer-li mal."

Salm responsorial 68

R: Escoltau-me, Senyor, vós que estimau tant.

Lectura de la carta de sant Pau als cristians de Roma

5, 12-15

Germanys: Per obra d'un sol home entrà el pecat en el món, i amb el pecat hi entrà també la mort, que s'estengué a tots els homes, donat que tots van pecar. Abans que la Llei fos donada, el pecat ja existia en el món, encara que, mentre no hi ha llei, no consta quina és la pena dels pecats. Així i tot, la mort ja imperava durant tot el temps que va d'Adam fins a Moisès, fins i tot sobre aquells homes que no havien transgredit cap precepte, com ho havia fet Adam. I Adam prefigurava l'home que havia de venir més tard. Però el do no té comparació amb la caiguda perquè, si tants han mort per haver fallat aquell tot sol, molt més ha abundat la gràcia de Déu i el do generós que s'ha estès a tants per la gràcia d'un sol home, Jesucrist.

Lectura de l'evangelí segons sant Mateu

10, 26-33

En aquell temps Jesús digué als seus apòstols: "No tingueu por dels homes. No hi ha cap secret que prest o tard no sigui revelat; no hi ha res que prest o tard no sigui conegut. Allò que us dic a la fosca, digau-ho a plena llum, allò que vos dic a l'orella, proclamau-ho des dels terrats. I no tingueu por dels qui maten només el cos, però no poden matar l'ànima. Teniu por més bé del qui pot perdre a l'infern tant l'ànima com el cos. ¿No venen dos ocells per pocs diners? Doncs, ni un d'ells no cau en terra si no ho permet el vostre Pare. Però a vosaltres, Déu vos té comptats cada un dels cabells. No tingueu por: valeu més que tots els ocells plegats. A tothom que em reconegui davant els homes, també jo el reconeixeré davant el meu Pare del cel, però a tothom que em negui davant els homes, també jo el negaré davant el Pare del cel."

Lectura del libro de Jeremías

20, 10-13

Dijo Jeremías: «Oía la acusación de la gente: "Pavor-en-torno, delatadlo, vamos a delatarlo". Mis amigos acechaban mí traspié: "A ver si, engañado, lo sometemos y podemos vengarnos de él". Pero el Señor es mi fuerte defensor: me persiguen, pero tropiezan impotentes. Acabarán avergonzados de su fracaso, con sonrojo eterno que no se olvidará. Señor del universo, que examinas al honrado y sondeas las entrañas y el corazón, ¡que yo vea tu venganza sobre ellos, pues te he encomendado mi causa! Cantad al Señor, alabad al Señor, que libera la vida del pobre de las manos de gente perversa».

Salmo responsorial 68

R. Señor, que me escuche tu gran bondad.

Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Romanos

5, 12-15

Hermanos: Lo mismo que por un hombre entró el pecado en el mundo, y por el pecado la muerte, y así la muerte se propagó a todos los hombres, porque todos pecaron... Pues, hasta que llegó aunque la Ley había pecado en el mundo, pero el pecado no se imputaba porque no había ley. Pese a todo, la muerte reinó desde Adán hasta Moisés, incluso sobre los que no habían pecado con una transgresión como la de Adán, que era figura del que tenía que venir; Sin embargo, no hay proporción entre el delito y el don: si por el delito de uno solo murieron todos, con mayor razón la gracia de Dios y el don otorgado en virtud de un hombre, Jesucristo, se han desbordado sobre todos.

Lectura del santo Evangelio según san Mateo

10, 26-33

En aquel tiempo, dijo Jesús a sus discípulos: «No tengáis miedo a los hombres, porque nada hay encubierto, que no llegue a descubrirse; ni nada hay escondido, que no llegue a saberse. Lo que os digo en la oscuridad, decidlo a la luz, y lo que os digo al oído pregonadlo desde la azotea. No tengáis miedo a los que matan el cuerpo, pero no pueden matar el alma. No; temed al que puede llevar a la perdición alma y cuerpo en la "gehenna". ¿No se venden un par de gorriones por uno céntimo? Y, sin embargo, ni uno solo cae al suelo sin que lo disponga vuestro Padre. Pues vosotros hasta los cabellos de la cabeza tenéis contados. Por eso, no tengáis miedo; valéis más vosotros que muchos gorriones. A quien se declare por mí ante los hombres, yo también me declararé por él ante mi Padre que está en los cielos. Y si uno me niega ante los hombres, yo también lo negaré ante mi Padre que está en los cielos».

evangelí i vida

Vosaltres valeu més que tots els ocells

Francesc Triay

Els seguidors de Jesús hem de créixer en confiança, doncs creure en Jesús és créixer superant les pors que el món i la vida ens fa sentir: "no tingueu por dels homes" (Mt 10, 26), perquè la nostra confiança està en Déu. Aquest Déu que ha creat el món hi en contemplar-lo ha vist que tot és molt bo (cfr Gn 1, 31). Si tot el que Déu ha fet és molt bo i nosaltres, els humans, podem dir, som la cirera del pastís, Déu ens ha fet molt bons. El mal entra en el món en el moment que el ser humà vol desplaçar Déu (cfr Gn 3, 4-5), vol ser com Déu, i comença la degradació del nostre món.

Però, per Déu, els humans continuem essent la seva creatura predilecte: "vosaltres valeu més que tots els ocells" (Mt 10, 31), i per

això "a tot aquell qui em reconegui davant els homes, també jo el reconeixeré davant el meu Pare del cel" (Mt 10, 32), el creient, amb una vida coherent amb la fe, reconeix el Pare del cel com el Creador i, accepta Jesús de Natzaret com el Fill que el Pare ens envia i amb la seva mort i resurrecció ens allibera i salva.

Diu el Papa Francesc: "Déu, que vol actuar amb nosaltres i comptar amb la nostra cooperació, també és capaç de treure algun bé dels mals que nosaltres realitzem, perquè «l'Esperit Sant posseeix una inventiva infinita, pròpia de la ment divina, que proveeix a desfer els nusos dels esdeveniments humans, fins i tot els més complexos i impenetrables». Ell, d'alguna manera, volgué limitar-se a si mateix en crear un món necessitat de desenvolupament, on

moltes coses que nosaltres considerem mals, perills o font de sofriment, en realitat són part dels dolors de part que ens estimulen a col·laborar amb el Creador. Ell és present en el més íntim de cada cosa sense condicionar l'autonomia de la seva criatura, i això també dóna lloc a la legítima autonomia de les realitats terrenals". (Laudato si 80). És enmig d'aquesta realitat que nosaltres hem de viure sense por i sembrar llavors d'amor i de llibertat que ens realitzen en plenitud com la creatura predilecte de Déu.

Per aquest trajecte necessitem participar en la festa d'amor que Ell mateix ens prepara. Participem de la Taula de la seva Paraula que il·lumina el nostre caminar i de la del seu Cos i la seva Sang que ens enforteix per anar avançant.

pintura religiosa en Menorca (I)

La Visitación de María a Isabel

Guillermo Pons Pons

En la Catedral de Menorca se conserva una pintura de esta escena evangélica, unida a otras representaciones sagradas. Este conjunto es notable por su antigüedad y categoría artística. En su conjunto se trata de dos grandes lienzos, obra de un pintor natural de Mallorca, Joan Mas, que trabajó en Ciutadella entre 1590 y 1607. Se ven dos santos de especial veneración en la isla, san Antonio y san Jorge, que ocupan el espacio superior de ambas telas. En la parte inferior se ven respectivamente la Visitación de María y la presentación del niño Jesús en el templo de Jerusalén.

Estas pinturas se destinaron a adornar las puertas de un órgano construido hacia 1602. Las pinturas probablemente solo estaban a la vista de los fieles cuando habiendo de sonar el órgano se abrían sus puertas. Era ésta una manifestación de la sacra-

lidad de la audición, y los fieles podían contemplar con devoción las hermosas pinturas que aparecían en las puertas del órgano normalmente cerrado en beneficio de su conservación. Hacia 1642 estas

pinturas se colocaron en la capilla de la Asunción.

En la pintura de la Visitación se ve el encuentro de la Virgen en actitud de saludar a su prima Isabel, la cual se arrodilla ante María, que ya ha concebido en su seno al Salvador. A izquierda del lienzo aparecen san José y otras personas del pueblo. A la derecha Zacarías y algunos otros espectadores; más abajo un madre junto con su niño que apenas empieza a dar sus primeros pasos.

Un poeta de Siria en el siglo IV, Jacobo de Sarug, se refería al misterio de la Visitación diciendo: «María es el amanecer que lleva consigo al Sol de justicia, Isabel es el crepúsculo vespertino que alberga a la estrella luciente, Llegó la aurora y saludó a su compañera vespertina: el atardecer se conmovió profundamente al ver que le besaba la aurora».

COMUNICAT DE PREMSA DE CARITAS DIOCESANA DE MENORCA

1. Caritas Diocesana de Menorca lamenta profundamente l'incendi de la Planta de Tractament de Voluminosos (TIV Menorca) que posa en risc la continuïtat d'un projecte d'alt valor mediambiental i social que des de l'any 2007 venim realitzant com a servei a la societat menorquina, treballant per la reutilització i el reciclatge dels residus i donant oportunitats laborals a persones en situació d'exclusió social. Agraïm a Déu que no hi ha hagut que lamentar cap desgràcia personal i demanem disculpes a totes aquelles persones que s'hagin vist afectades per aquest dolorós incendi.

2. La direcció de Caritas Diocesana ha pres la decisió que, de moment,

i fins que no s'esclareixin les causes de l'incendi, i es puguin prendre les decisions oportunes, la plantilla laboral del TIV esgoti el període de vacances que li correspon als treballadors. Així mateix comunica a la societat menorquina que també queda tallat el servei de la Planta per causes forço-

ses, a l'espera que el cossos de seguretat i el servei de Bombers de Menorca autoritzin a Caritas a tornar a entrar a la planta i es pugui avaluar l'abast de l'incendi.

3. Des de Caritas Diocesana de Menorca volem expressar el nostre sincer agraïment a les nombroses mostres de solidaritat rebudes des de la societat civil menorquina, a entitats, empreses i particulars que ens han fet arribar el seu estaló, i especialment a les autoritats locals, insulars i autonòmiques, i a tots els cossos de seguretat i als professionals que han participat i que encara participen en l'extinció de l'incendi.

Menorca, 20 de juny de 2017

LECTURES DE LA MISSA DIÀRIA - Salmes de la 4ª Setmana:

Dg.25, XII de Durant l'Any: Jr 20, 10-13 / Sal 68 / Rm 5, 12-15 / Mt 10, 26-33.

Di. 26, Fèria: Gn 12, 1-9 / Sal 32 / Mt 7, 1-5.

Dt. 27, Fèria: Gn 13, 2. 5-18 / Sal 14 / Mt 7, 6. 12-14.

Dc. 28, Sant Ireneu, bisbe i màrtir (MO): Gn 15, 1-12. 17-18 / Sal 104 / Mt 7, 15-20.

Dj. 29, Sant Pere i sant Pau, apòstols (S): Fets 12, 1-11 / Salm 18 / Ga 1, 11-20 / Jo 21, 15-19.

Dv.30, Fèria: Gn 17, 1. 9-10 / Sal 127 / Mt 8, 1-4.

Ds. 1, Fèria: Gn 18, 1-15 / Sal Lc 1 / Mt 8, 5-17.

Dg. 2, XIII de Durant l'Any: R 4, 8-11. 14-16a / Sal 88 / Rm 6, 3-4. 8-11 / Mt 10, 37-42.

L'Església de Menorca al llarg del segle XVIII

Josep M. Quintana

L'estructura eclesial menorquina de 1287 fins al 1795

A partir de la conquesta catalana de 1287, i especialment del Pariatge de 1301 (document que estableix l'organització eclesiàstica), les institucions que formaran l'Església menorquina -com, en general, l'Església espanyola- seran el bisbe (en aquest cas el de Mallorca), el paborde (que representarà el bisbe a l'illa), i més tard, el vicari general, que presidirà la Cúria i el Tribunal eclesiàstic. Les parròquies conformaran l'estructura local als nuclis poblats, i en diferents indrets s'aniran instituint al llarg dels segles convents i monestirs que acolliran els religiosos dedicats a la vida conventual o monàstica. A mitjan segle XV s'instaura el Tribunal del Sant Ofici, que coneixem com la Inquisició (conegut també com la Suprema). Aquest -el vèrtex del qual era a Madrid- és, en realitat, un tribunal eclesiàstic amb clares ramificacions polítiques, concebut com un instrument poderós per controlar la dissidència religiosa.

Per butlla de Bonifaci VIII, de 18 de juliol de 1295, l'Església de Menorca va quedar adscrita a la diòcesi de Mallorca, i a pesar dels diversos intents dels menorquins per obtenir un bisbat propi, Menorca no aconseguirà independitzar-se de Mallorca fins a les acaballes del segle XVIII (1795). El fet de no ser diòcesi i de no poder gaudir de bisbe ni de catedral empobria la vida espiritual i intel·lectual de l'illa, ja que,

Bonifaci VIII

estant la comunitat eclesial menorquina subjecta als bisbes de Mallorca, aquests la visitaven molt de tant en tant. La primera visita pastoral documentada és la del bisbe Diego de Arnedo, l'any 1568, i fins disset anys més tard, no va tornar a efectuar-ne cap altre. L'any 1582, el bisbe Vich y Manrique de Lara escribia al paborde Martí: «Yo estoy todavía con el deseo acostumbrado de pasar a esta isla. Placiendo a Dios ahora que cesará la nueva de los moros, ofreciéndome ocasión y dándome Dios salud, no dejaré de ejecutar mi intento». Finalment, la va fer el mes de març de 1585 i va ser l'única del seu llarg pontificat. A les visites pastorals, els bisbes administraven el sagrament de la confirmació, visitaven els temples, comprovaven el funcionament de les institucions dependents de les parròquies, com les obreries, i dictaven ordinacions tendents a la millora dels edificis eclesiàstics i els seus ornaments, el culte o la catequesi. Subjecte a l'autoritat episcopal, la figura que, de fet, governava l'Església menorquina era el paborde, amb les prerrogatives que li reconeixia el Pariatge de 1301. Dotat, doncs, de gran autonomia, aquest càrrec duia aparellat el de rector de la parròquia de Santa Maria de Ciutadella, que era de patronat reial i exercia certa jurisdicció i drets de visita sobre les altres parròquies de l'illa, sota la dependència de l'ordinari de Mallorca. El paborde era l'únic que assistia als sínodes diocesans en representació del clergat menorquí, ateses les dificultats del desplaçament. El nomenament, doncs, d'aquest requeia sempre en un clergue que tenia el favor del rei i es beneficiava de les rendes del càrrec, però abans de la reforma tridentina, més d'un cop, el nomenat no es traslladava a Menorca per exercir-lo directament. La situació canviaria a partir de 1567, quan Felip II nomenà paborde el clergue alaiorenc Marc Martí Totxo. Aquest exercí el càrrec durant mig segle, fins a la seva mort, l'any 1617. Aleshores, les disposicions tridentines havien decretat l'obligació de residència dels clergues

Marc Martí Totxo

allà on havien d'exercir el seu ministeri, i aquest deure obligava també els bisbes i, naturalment els paborde, que, des del nomenament de Marc Martí, sempre residiran a Menorca.

Una altra peça essencial en el govern de l'Església menorquina era el vicari general, que, cap al segle XV, s'introdueix dins l'estructura eclesiàstica. Nomenat directament pel bisbe de Mallorca, el vicari general era el delegat d'aquest a l'illa, amb potestat judicial per jutjar les causes civils i eclesiàstiques originades entre els habitants de l'illa amb fur eclesiàstic. El vicari general presidia, doncs, la cúria o tribunal eclesiàstic, radicat a Ciutadella, i les sentències que dictava podien ser apel·lades davant la cúria episcopal de Mallorca. L'existència de dues autoritats eclesiàstiques a l'illa -paborde i vicari general- provocà, però, seriosos problemes que es van resoldre a partir de la segona meitat del segle XVI, quan el bisbe de Mallorca Juan Vich y Manrique de Lara (1573-1604) decidí que Marc Martí Totxo assumís conjuntament els càrrecs de paborde i vicari general.